

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Om "Rökelse"

313

Till

Herr Docenten C. W. v. Sydow.

313

Thea Kellgren.

När jag sände "Om Rökelse"
var jag, helt naturligt, tveksam om hvad som
kunde vara riktigt lämpligt att publicera el. ej.
Jag visste då icke om, och tänkte därtill nog, ej heller
så långt, att folkminnesforskningen naturl. måste
ha ett arkiv. Att det i de fall jag beskref, var
fråga om en lefande pers. framgick nog, fast jag
hindrigt markerade det hela på grund af offentl.
liggerandet. För arkivet, och f.ö. här den nyta
det hafva kan, skall jag emellertid nu lämna
det önskade komplement af personuppgifter &
bilagor, som jag ej ansåg mig vara införliga
i uppsatsen.

(23 sid)

I. Frikken som blev søket med "vanlig enkel søkelse" er Hilda Persson, nu gift med forparen under Melbygård, Anders Persson. Tidspunktet for hendes søkning var trodsen 1899-1900, da hun var omkring 10 år. Det er emellertid en ofte anvendt huk i disse trakter.

II a. Gummens som blev søket med "9 søktes søkelse" for "flygende rættensker fra" heter Kristine og er husmænden under præstgården Ola Åstrandens hushjælper. Den "kloke quiblen" som søktes har lært sin kunst af den usædvanlige "Åsumspågen" og kaldes det samme. Hans sædvanlige navn har ej kunnet få ret. Han tør ha hennet i Simrishamnstrakten. - Lægen, som slutl. søktes var dr. Ljungfeldt i Koor.

b. Den som søkes i det faldet er under. bekræftet, hvorfor ej og mere detaljeret har kunnet beskrive hele den procedure. Den "kloke" som søktes, er søgt af en hånd klok gumma, mor Hertzberg i Ljung (end. min sagesmand tør Ljung tiggere i Rivebergs församling, men ej har ej tilfælde kontrolleret oplyste

hvilken och specialiserat sig på botande af kräfta. Så
hjälpelikt det kan låta, har det "lyckats" henne i
förlupande många fall. Nennes läkemedel ha varit
både in- och utverks. - Jag för min del känner dock
endast en person, ogifta Thilda Johan Anders i Mellby by,
hvilken, förklarad obotlig på Kristianstads lasarett,
fullst. botades af mr Herzberg under en lida vistande
hos henne. - Ja, detta om modern, som nu är död.

Sonen, Alfred Herzberg, har förstås lärt af henne
och är likaledes skickligast i botande af kräftsjukdomar,
men han praktiserar äfven i åtskilliga andra krämpor.
Det är, jag tror det var våren 1908, som jag "försökte honom"
var han bosatt i Tjörnarps, annex till Mellby, och följandes
med en flicka som han botat för kräfta. Jag skulle för-
moda att de nu äro gifte och att han fick en liten
hemman med henne. I kyrkoböckerna kan vi nog
få fler uppgifter, om det skulle behövas, än de fall
jag förut ^{har} /- om kommer att beskrifva. Men f. när.
och brudtills för fastan och spel skulle jag spela nödiga
mycket till om jag skulle försöka så upp, så därför
kan det kanske beträff. som kunnat med detta.

Angående Alfred Kersbys jernsø er han af en
en intrinsisk jager og hundevær. Han taler meget
gæmme om alle de lykkelige timer både han selv og
moderens udført. Et ordskift som han gæmme anvender
er det: "Si jernsø skal tro. Og det er ikke lidt at
både gamle hus, men si nye planter..." I de ord
indlæses stort dyb sinne. — F.ø. ha alle s.k. "kloke"
en yderst fin sans for, om man tror på dem
eller ej, og ja har ofte fået hør at det var min
svage tro som forstod alle Kersbys lykkelige udført!

III. a. Pofken, som lød rolig borte kædeken med
mycket stærk rolige, kaldes i dagligt tal "fålt-
pæren" (= Per Fålt) og hans gamle mor, Anne Fålt, bor
tænke i en falfærdig hus på Åsen. Kernes man
på sin tid og ved sine sønner ha alle varit mycket
skikkelige hjulskjæter. Spæd er han bøjlskær. 1905 i
1906 kender sig de omfærdige hændelser.

b. Vætskaper er anvendtes af fædels-
tinden har 11 delis af oframvænde hustru Hilda
Perssons min. Kernes mor anvendte sig af en dylik
id alle sine boms fødsel. — Jeg tror at jeg næst

ligen skall lyckas få reda mera härnär då det ligger
mot sommaren, ty då är jag mycket stolt över att ha fått
att träffa samman med folket helt på plats. Vi, mina
systrar och jag, ha neml. funnit på att bygga en skogs-
hytta, som vi kalla "Synnatten", i befolkningen är syn-
nerligen intresserad af denna "företag", och jag får ofta
frågan om det jag sitter där. Nu, ännu mera
än för, skall jag ta dessa tillfällen i akt för folk-
minnets och folkets räkning och efter sommars slut
hoppas jag ha en del nytt material för folkminnes-
forskningens arkiv.

Öfverhuvudtaget, att alla nu folkloristiska syn-
punkter intressanta uppgifter, som ej lämpa sig för
publikering, att de arkivlägges då "de inte kunna
vara till föargelse för ngn. af de ifrågasättande", "de
styrker mig i min tanke att framlägga afren en
del andra fall nu min egen erfarenhet, belysande
göingebyggens läkelser. Att ståf figuren i dylika
historier är ju inte vidare angenämt, men jag har
dock nu försökt mig med tanken på det. De
kunnat jag som kan gåt genom, bringades jag till,

med den makt vår gamla kampiga besatt, urskällde
 i hemlighet. - Sen jag blef mera reflekterande har jag
 - kanske till men för lämnadomen av folkmedicinens
 närliggande alla hälsokur försök inom en viss gräns, &
 att medvetet förmå mig till att följa de klokes
 ibland högst absurda föreskrifter, har jag inte alls
 kunnat, trots den obestridliga intima inblick i
 mysterierna dylika försök skänka. Nu sällan nog.
 annan än den, som själv pröfart hälsokurerna kan.
 för detaljerna i den fallet klar, & en sak jag
 för min rätta del ofta funnit bekräftad. - Först som
 sist kan jag sken säga, att alla "kloka" i trakten
 af rörande vänlighet själva betat att jag "bota" mig
 att de ännu ha svårt att tro, att inte först de
 sätta läkemedlet & oförskott!

Efter dessa ngt. långa prologuer, som jag
 dock ännu skämdig mig uppför, öfvergår jag till beskrif-
 ning af några för denna traktens typiska och
 dessutom rätt betydande fall. Ungefär mellan 1895 och
 1908 ha de "pröfats" & jag relaterar dem i något mindre bildligt

Då församlingens kommunalhus
nu är byggt, alldeles vid sidan om kyrkogården, ligger
för en gammal fallfärdig stuga, stenstugan. Där bodde
en gammal kvinna, kallad Stenstu-Lagar, som,
då stugan nys, flyttades till fattiggården och slutade
sin dag där vid nära 90 års ålder. - Stenstu-Lagar
var en klok kvinna i hemlighet och hade en hel del
olika läkekur. Bl. a. kunde hon läsa bort ringormar
och spår (ef i kort). Jag väljer ut hennes förråd den
s. k. vinckuren, hvilken ansågs ha mycket god
verkan i synnerhet på barn mellan 4 och 5 år. -
Då här gick den till:

Stenstu-Lagar gick i lagningen när hon
bakken och öste där, mot strömmen, nypa vatten
i en spann. I detta vatten neddyckades barnet.
Detta förebildade så att säga likasom en nys fö-
relsen bad till kroppens helbredning, och var
den under fullständig blytnad företagna förbe-
relsen till det som komma skulle. Därpå vidtog
"matningen" på sedvanligt sätt med hemma-
spunnet ullgarn af ofärgad ull. Garnet bands

sedan om midjan på barmen, så det skulle sitta
ordentligt kvar i nio dygn.

Man var alltså klar till procedurens höfdpunkter:
urinbehandling. - Hälften af modrens, hälften af barnets
urin blandades i en glas. Dettas innehåll delades
därpå i tre delar: $\frac{1}{3}$ användes till ingivning af
mjölkgraden i alla led, $\frac{1}{3}$ användes till intagning,
och $\frac{1}{3}$ hällades i en behållare utifrån, hvilken därpå
hängdes upp i stensten i gånns skorsten. När detta var
gjort, dygades barnet igen i vattenspranget, så det
ordentligt, försiktigt, ansågs sköljas af i stanna i
vattenet. Så fort detta var gjort gick emellertid
hvar genast i hälla ut vattenet i bäcken igen,
med strömen, som då tog afskeden med sig,
återvände med samma och ledde barnet baklänges
ut ur stugan. Det skulle ske under djupa tyst-
nad. I förväg var den förskriften gifven, att
barnet icke på nio dygn fick önsa lukt. På
nionde dygnet skulle både luktet och allgemn-
heterna som bundits om lifet, brännas och askan
strös för vinden, ss. ett tecken på att man till-

inbegripes de siste af spædmen.

Thren förtogs fört i ny, sen i nedan.

x

Omkring 1 år efter denna,
insensattes, tack vare gamla Lilja postgumma, en
död, den s. k. lik-kuren. Den gick så här:

En sommarmorgon i lagringen föddes barnet
till den døde, som låg lik på en loge. Lilja och
gamla "barnia" hälsade honom med ödmjuka
nigningar..... Bärja tog Lilja försiktigt fram
hans högra hand. Den föddes nu kring barnets
alla leder & längs utesföter ryggraden. Då detta
var gjort fästade kvinnorna barnet i armar &
ben & svängde det tre gånger af sig & tre ggr.
runt omkring den døde. Kärnades mumla-
des beröjelser. — Bärja ställde de sig på den
andra sidan om honom och tog fram hans
vänstra hand & lät den stryka öfver leder & ryggs-
rad. Och så svängdes barnet från den sidan tre
ggr. af sig & tre ggr. runt kring den døde, under
mummel från kvinnorna. Under öfjupa nigningar

313

togo de sedan afsked af den døde....

Den kaldes ju at "stryke af på død" och
 i vanliga fall ha en mycket kraftig verkan.
 Då en flicka är sjuk, skall liket vara en man. &
 en gosse är sjuk skall det vara en kvinna.

x

Den här "hälsokuren" ha
 med det förskräckligas hela makt etsat sig in i
 mitt minne... Så följde under några år en rad
 "smörskurer", hvilka var hur andra samtigen lika.
 Som jag antar att de äro allmänna kända förut, så
 upphåller jag mig ej vid dem. - Det begaf sig
 emellertid att de gentemot mig samt och syn-
 nerligen - tyvärr! - berisade sig vara utan all lä-
 kekraft... Så i folkskolan blef jag skolkamrat med
 någon till en klok kvinna i ångonum (inn förr.)
 Och en dag kom en oömfule förfrågan, om hon inte
 ville "bota mig". Då var jag 12 år och afgyrt skep-
 tisk i fråga om allt dylikt, men desto mera jigg
 på att bringa in i dessa hemlighetsfulla läkoku-
 rer, som jag så småningom blifvit helt intresserad af

— Din mor får gärna bota mig, sade h och förde
sin skolkamrat, när skall det ske?

— Men på söndag, ty det ha vi nu. För kommar
ö hämtas med skiftet, hurskade han till svar.

Sagt och gjort. På söndagen reste h till
mor Broberg i Årungen, ö ledes genast högtid-
ligen ut i en mörk förestuga. En filt breddes ut
på golvet ö med förbundna ögon fick h lägga
sig på den. I en oöfvervakad ögonblick passade
h dock på att lossa lite på benen ö kikade
ut just som mor Broberg tog fram en väldig
stor, starkt rötande blomsterkruka. Den ledes
med blommorna uppåt, mellan benen och räckte
från fötterna upp till hufvudet. Mor Broberg knäp-
te händerna samman, mumlade, (om böner eller
betsöjelsor, det vill h låta vara osagt, ty det var i
hvarje fall ömfångligt att urskilja hvilket) och neg
till sist öfver sig tre ggr. Så tog hon af sig sin
högra bräcka, sade hi! hi! hi! öfver den, satte
den i kors öfver alla leder, från halsen till tåna
från axeln till fingertopparna, utefter sin högra

hona o slog därpå en cirkel på golvet med den o
sade hi! hi! hi! Inom cirkeln bands då de
onda i halva kroppen. Därpå satte hon sin trä-
sko på sig igen.

Detsamma upprepades med den vänstra trä-
skan o den vänstra kroppshalvan, men nu vändes
blommorna neråt och rötterna upp mot ljuset.
Sen en ny cirkel dragits upp, inom hvilken de
onda i min vänstra kroppshalva bands fast, sen
de föro försvå från mig i min Brokns träsko.
gick hon tre ggr. rät o tre ggr. baklänges
runt omkring mig. Därpå lade hon sig på knä
vid sidan om mig, tog af sig både träskorna
o ritade kors med den öfrö mig: öfrö både hufvud
o, bålen o lemmarna, under munnlande af
obegripliga formler. En magisk hälsokraft
skulle härigenom öfrö från henne till mig,
hvilket möjlighgats därigenom, att min anda
föro utdragits och bundits inom en cirkel.
Dessa skulle upprepas i ny o nedan.

På mig har hennes läkekraft ingen

verkan haft, men jag känner till flera fall, där han
anses ha botat åtskilliga småbarn. Han lär ha
fått sin läkemetod, sin östkännedom, af en gam-
mal släkting, som i hög grad varit "klok qumma"
— det säges att mor Broberg nu lärt sina döttrar
den, af hvilka den ena, Göda Broberg, min skola-
kamrat, tyckes ha särskildt goda anlag här för.
Men de få af praktisera så länge modern lefver...

x

En hel del skrinner i försam-
lingen fick en gång för sig att jag led af "lyfte"
— en af dem utsattes att, som ombud för de andra
gå hit — tala med oss om saken. Min gamla
"pia" hörde noggrant på — ja ja! — och plötsligt
erinnrade hon sig att hon blifvit "skrämd" då
hon såg vid min mors dödsbädd en bild in-
man jag föddes.

— Där ha vi det, sade mor Lindell himmelfä-
rande. (Hon är gift med f.d. soldaten Lindell i Björke-
berga.) — Men jag vet ett botemedel för det, fortsatte
hon. En ska ta här af den en blott skrämd

af, og så ska en brænde det og den som lides af
lytten ska få en asken, halften i ryg og halft-
ten i nedan...

Men nu var i samning gode råd dyrt.
Min mor døde 1891 — i hende i 1907 da mor
Lindell var hos os i det år. Hun fik
hår 3. Jeg gik mig nedan så her på en middag
sammen her, men "frø" var intet den som gik
bægt i første tægt, i alle synnerhet da det gælt-
de halsokken for mig! Det var meget vigtigt, efter
en stunds funderende kom hun pløstligt at tænke
på mors — løseflade, hvilken, juletsfuldt be-
vand olykkeligheds fanns i behalt.

— Den dages godt i nødfall, som hun hed
den på sig da hun døde, sade mor Lindell belåten.
— Jo, det havde hun da, så dess kraft ansågs
bevisad..

— Ud renar... tænkte jeg --

Beredning af tåke-lytes-aska ligeså
så: "3 ggr. 3 dobbelt nyp" hele 6 lange hørstam
lösskykas, brænder den aska på en litet fat

15
LUNDS UNIVERSITETS 313
FOLKMINNESARKIV

och serveras med ^{svaga} tingar strax innan solen går nysp.
Det skall ses på fastande mage i innan en enda
ord talats. —

Mor Lindell et cetera. var högt bekympade
om detta frälsliga medel, hvars kraft de nästan
allesammans spåfva förkastat, inte skulle hjälpa
om. Men villkorligen skulle det finnas ett
medel som skulle bota mig, "ty vår Kanne kan
allri ha ämnat henna te å sitta sänt hela
sitt lif" — och en vacker dag fick jag be-
söka af en annan kvinna, Elis Jöns Ols, gift
med äbon Jöns Olsson i Lunnahöja, Mellby förs.
Hon ville då te att jag inte skulle säga nej
utan också gå igenom en grisabenskur.

— Grisabenskur, snälla Elis, hvad är det?
sade jag ngt. orolig, ty jag hade aldrig för
hört talas om detta.

— Ja, sade Elis, det är grisaben första
i di sitta i hufvudet vid örat på svinen,
men det är en väldig syn här för att ta
di rätt. Men min mor vet hvilka det är.

Ö då ni nu ska slakta har mor lofrat komma
 hem till oss ö ta rått på dom. Sen ska fj
 skicka dom till hemma och de äro då alls inte
 svåra att ta in. Man ska först hälla nyp dom
 på en glödhett plåt så skarpö att det går af
 sig själv att krossa dem. Sen delar man pulvret
 i två delar ö tar in hälften i ny ö hälften
 i nedan. Fj ut så många så, som bliu bra
 för alla sinne lifsdagar af detta här...

När fj träffar Elis förs öhls härnäst
 skall fj be henne vara af den godheten att
 skaffa mig en par nya dylika grisaben, och
 så skall det bli mig en nöje att sända herr
 Oxentun dem! In medicinare kan, förmodar
 fj, rätt lätt identifiera dem ö ge dem dess
 läsa latinska benämning, under hvilket de
 sedan kan leveras för eftervärlden.

x

För att nu lämna
 mina egna erfarenheter ö öfvergå till annat,
 så kan det kanske äga sitt intresse att för

17.
på en f. ex. de s. k. "gestablossen" äro af djäfn-
len, ännu är stor här i bakten. Våren 1914, som
jag själf tillbragte på dr. Kolmards ortopediska klinik
i Kalsingborg, hindrar sig nemligen följande här
i församlingen.

Min äldsta syster äkte den 20de mars vid
10 tiden på kvällen hem från ett besök på en
gård, Fredriksberg. En af Mallygårdens torpar-
hustrur, Hildur Björkknist (en f. d. skolkamrät
till oss, alltså ena människan) körde för henne. Då
de kommo till Svövsbro (så kallas bron, som leder
över den bäck som från Tjörnarogssjön flyter gen.
församlingen & faller ut i Finjasjön) fängslades
min syster af en egenartad syn: allra-
allt meterhöga "långor" sköto med blivtlik hast upp
& ner ur den sumpiga marken vid bäcken.
Hon hade aldrig sett dylikt för & började
både häpen & intresserad tala med Hildur om
det, och undrade om hon sett sådant för.

— Berose oss Gud, sade Hildur & började
pricka på hästen allt hvad hon kunde.

Men min systers var mycket inbressad
 & ville de skulle stanna & se på det märk-
 värda scenen i en stund. Hildas hade emel-
 lertid plötsligt blifvit i ett annat än godt
 humör & undan gick det att hvad tygen höllo.
 Halfs som sväsa & halfs som förklaring började
 hon dock tala lägmäldt om "styggelsen"

— En skulle va typ. En får sakt inte
 tala om sânt. Jag vet nog hvad det är... Klar
 sânt för... Tro mig, farligt -- det är faus-
 tigt... En får olyckor efter sânt. Förre gången
 tog en ko för oss....

Trots Hildas syn- & hörbarn förfäran
 kunde min systers inte låta bli att gå
 på gång vända sig om & betrakta de egen-
 domliga "lägorna", som höga & lysande tyg-
 helt omlämnat skifta upp än här, än där, &
 i sanning på grund af sin intensitet godt
 kunde sättas i samband med "den spå som
 brinner af eld och svafvel," hvänfrån folkemed-
 vetandet sken härledas den...

— Kan hon inte låta bli att vända sig om, sade Kildur plöfkligt på allvar and, sen hon en stund iakttagit min syster. Och snart skymde ^{tydligt} höga båd "lågorna" och vagnen slammade utanför gräsgårdsmurarna. Då sade Kildur:

— Lofva mig, en sak, fröken. Tala aldrig om detta för nån.

— Nej Kildur, det lofar jag ej, ty det har alls ingen betydelse antingen jag går det ej ej, sade min syster hofsaunt, men bestämdt.

Kildur funderade en stund.

— Ja, men gör det heminskingens inte i kväll. Om hon inte spår byr sig om det, så låt bli för min skull. Thykor har en nog ändå, i förhållningen räcker i två manuskripten... Och en ska inte tala om sånt...

Jag har skrivit så här mycket om Kildur som för att påpeka, hur nästan ofattligt djupa skrällen för det mystiska sitter i grunden. Och det är dags detta, f.ö.

Vid Storsbo har äfen numera aflidne kronolänsman B. D. Wallbergsson & hans ännu lefande systrar, sju orädligt höga & ihållande "gastabloss" för c. 15 år sen.

x

En händelse från våren 1913 om en dödd som "gick igen", kanske äfen kan ha sin intresse att anteckna.

En medelålders man, Johannes Gunnesson från Lyngarum, kom då till den nyligen prästvigde pastorn J. D. Åberg häst ädes och omfalade, att "stygge" grasserade hos nabokvinnans. Deras för en par år sedan aflidna svärmar gick namligen igen, framgick sonhustrun från barna, slog henne i ryggen & lämnade henne hvarken dög el. natt i fred. Mannen till kvinnan bjödde sig inte om hennes fötter, utan först att slog han henne så fort han smädade honom genom att säga el. blott antyda att hans mor icke skulle ha ro i sin graf...

Men visste sig hustrun ingen annan råd, än
om pastorn ville vara så snäll och låsa bort
svärmodern.

Pastorn hade emellertid alls ingen erfaren-
het af dylika ting och sade sig alls icke kun-
na göra något åt "saken", men han skulle
gärna gå upp till den plågade hustrun och
tala med henne, om han ville.

— Nej för ingen del, mannen hennes är så
argsintrig, så att gå dit alls icke an.. Men
se, nu har pastorn, så nötk kan han rå-
det mot detta, sade Joh. Gunnesson, för det
vet du hvem som helst, att präster får
läsa svartkonst då de studerar...

Pastorn nickade häpen till detta. Men
utan att låta sig imponeras häraf, sade Joh.
Gunnesson bara:

— Di får inte eskänna det, för du mis-
tar di kraften.

Pastorn funderade en stund. Så tog
han resolut hatten på sig och hilsade Joh. Gunnesson

313

är iså honom på den besvärliga svärmödens
grafplats. Belåten gick mannen med upp på
kyrkogården, utpekade grafen och drog sig
där på rödnadsfallet en par steg tillbaka.

Pastor ställde sig framför grafen och
kände sig skäligen enkel. Men efter en stunds
eftertanke sade han med en inst eftertryck
på hvar ord:

- Kärlek minnas, att nu kommer svär-
modern inte att plåga henne mera. Pastorn
har sagt det.

Så en blick på suggestionens orhöda
makt kan nämnas, att från den dagen blef
svärmöden i sin graf ö lämnade sonhustrus
& sv.

x

af friherrinnan Loba
hjälpfullhet på Mellbygård fick den en så
följande, hvilket möjligen kan ha sin intresse
i en jämförelse ^{med} till ofrånkända lik-hänsen, ö
ss. en blick på hur nidskepligheten ännu flödar.

LUNDS UNIVERSITETS 313
FOLKMINNESARKIV

På Mellergård hade en bonans mor dött.
En kvinna, Emma Nils Augustsons, gick då dit
får att få bår för sin pojkes skrofflar i ögonen,
genom att "skyka af på död." Den döds hand
föddes då öfr pojken variga, såriga ögon i
back vare försynens skickelse — för att nu inte
nämna frih. Leijonhufvuds antiseptiska omslag —
slapp pojken likförgiftning. — Is. en blägg
vill på nämna att vid morans begrafning fick
ef hennes äldste son närvara, ty han hade
en gång blifvit bstad för lyte af modern,
och fick han då se henne som lik, kan
det igen.

x

Det är förstås också
mycket allmänt här i orten, att då en finger
el. bår förloras, skall den stoppas i rigd jord.
En lång följd af år hade folket tagit sig
för att kasta ner dylikt gen. gallet på
fönstren till Walckendorffska årens grafhvalf
under kyrkan. Det skulle väl vara en bra

hvarse än att barn stoppa det ner i pöden. —
 Det bruket befordras dock i nu för sig det all-
 deles upphärd, men än kanske ngn. gammal
 människa icke kan vägras af dömd..

x

I fråga om alla dessa fall
 & historier från församlingen har jag ju nu skrif-
 vit mycket öppenlydligt & skall gärna, om
 så önskas, döfjälte lämna kyrkoboksutdrag. Men
 naturlighvis hoppas jag att ingen af mina
 kloka vänner skall få kännedom om att
 jag, så att säga, söjt dess största hemlighäll-
 na hälsokurer & de tankar & idéer, som blott
 en förbotlig samvaro framlockar. Det skulle ju
 nog kännas mycket svårare för dem att veta
 & jag vill i intet afseende rubba vår enkla
 vänskap.

Om återkommer jag emellertid af förrän-
 efter som varens slut, i den händelse jag då
 kunnat ytterligare samla saker af nyt-
 värde. Visst om betydelsen af allt det skrifne